

*Wolontariat jako
jedena z metod
resocjalizacji*

Karolina Kasprzak

Resocjalizacja młodzieży zdemoralizowanej jest zadaniem trudnym, wymagającym od pedagogów ogromnego wysiłku i znajomości przyczyn procesu wykolejenia, jednak dającym wiele satysfakcji niosącemu pomoc dla pogubionego młodego człowieka.

Zdaniem M. Grzegorzewskiej resocjalizacja polega na przywróceniu jednostce niedostosowanej społecznie możliwego do osiągnięcia dla niej poczucia normalności, usprawnienia jej, uzbrojenia w wiedzę, umiejętności uzdalniające ją do pracy użytecznospołecznej, a więc umożliwienie jej włączenia się w nurt otaczającego ją życia społecznego. Według L. Pytki jest to odmiana procesu wychowawczego, który z jednostki wadliwie przystosowanej do wymogów życia społecznego czyni tę jednostkę zsocjalizowaną tzn. uspołecznioną, samodzielną i twórczą.

Do najważniejszych celów resocjalizacji należą:

- a) odrzucanie zachowań antagonistyczno-destrukcyjnych,
- b) uruchomienie prawidłowych mechanizmów socjalizacyjnych, prospołecznych,
- c) naprawa moralna, etyczna, kulturowa, obyczajowa,
- d) ukształtowanie w odpowiedni sposób mechanizmów kontroli wewnętrznej, czyli sumienia,
- e) kształtowanie odpowiedzialności.

Jedną z ciekawych metod osiągnięcia sukcesu w pracy z młodzieżą zdemoralizowaną jest milieu therapy, która najczęściej rozumiana jest jako terapia otoczeniem lub terapia przez otoczenie (środowisko) społeczne. Istota terapii otoczeniem polega na skoncentrowaniu na wychowanku bodźców do właściwego postępowania, na postawieniu wychowanka w sytuacji totalnego oporu pozytywnych oddziaływań. Prekursorem tego rodzaju terapii był August Aichhorn, który w 1918 roku założył dom dla przestępczych chłopców w Oberhollabrunn, wprowadzający nowoczesne formy oddziaływań resocjalizacyjnych na młodzież wykolejoną.

Młodzież stosująca przemoc, zachowująca się agresywnie i dopuszczająca się czynów karalnych zazwyczaj jest w stałym konflikcie z najbliższym otoczeniem. Pod uwagę bierze się tu zarówno środowisko rodzinne (niewłaściwe postawy rodziców, błędy wychowawcze, od nadmiernej swobody w kontaktach do przesadnej dyscypliny i rygoryzmu), jak również środowisko szkolne i rówieśnicze. Zgodnie z tym właściwe podejście do wychowanków i wpływ odpowiedniego otoczenia może okazać się skutecznym, nowym doświadczeniem

w pracy z młodzieżą sprawiającą trudności wychowawcze.

W związku z tym postanowiłam zaangażować młodych ludzi do pracy nad sobą poprzez pracę dla innych. Stwożyć im warunki do współpracy ze środowiskiem poza ośrodkiem.

W Polsce istnieje wieloletnia tradycja pomocy i troski o osoby potrzebujące wsparcia. Osoby angażujące się na rzecz innych nazywano kiedyś społecznikami, filantropami lub altruistami. Obecnie noszą oni miano **wolontariuszy** a dzieło któremu służą nazywa się **wolontariatem**. Oblicza się, że w bezinteresowną pomoc w naszym kraju zaangażowana jest dwumilionowa armia ochotników, którzy w każdej chwili są gotowi wyciągnąć pomocną dłoń do bliźniego. Patronują im Centrum Wolontariatu oraz Koalicja Organizacji Pozarządowych.

Według J. Grabias, wolontariat jest dziś „formą budowania świadomego i otwartego społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania wszelkim negatywnym zjawiskom społecznym”, zatem jest to działalność o charakterze profilaktycznym.

Z kolei Centrum Wolontariatu określa wolontariat jako bezpłatną, dobrowolną i świadomą działalność na rzecz innych, wykraczającą poza więzy rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie.

Wolontariat traktowany jest przez pedagogów jako jednostkowa i grupowa forma funkcjonowania społecznego, narzędzie zmiany społecznej, odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne, istotne wspomaganie działań społecznych oraz jako forma wychowania środowiskowego.

Działanie społeczne zwiększa poczucie własnej wartości, uczy młodego człowieka;

- samodzielności myślenia i działania,
- dyskrecji,
- prawdomówności i zaufania,
- odpowiedzialności,
- krytycznego osądu rzeczywistości,
- podejmowania decyzji i realizacji zamierzeń.

U wielu osób wzmacnia odwagę i samodzielność. Wolontariat pozwala uzyskać wiedzę o potrzebach i zachowaniach innych ludzi, o skuteczności różnych metod pomocy. Młodzi wolontariusze nabywają umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów społecznych ze środowiskami z którymi dotychczas nie mieli styczności.

Działalność społeczna ma wpływ na kształtowanie się cech charakteru takich jak:

- cierpliwość,
- pokonywanie nieśmiałości,
- tolerancja,
- pokora,
- zdecydowanie,
- pewność siebie,
- otwartość na ludzi,
- odwaga w działaniu,
- gotowość przyjmowania odpowiedzialności.

Udział wychowanków MOW w Polanowie w akcjach pomocowych ma uwrażliwiać na potrzeby innych i uzmysłowić wychowankom, iż mimo problemów z jakimi się borykają również mogą działać na rzecz drugiego człowieka. Poprzez uczestnictwo młodzież uczy się współpracy a także działalności non profit. Możliwość sprawdzenia się, poczucie, że jestem potrzebny innym ludziom dodaje wiary we własne siły oraz pewności siebie. Wolontariat rozwija również wśród młodzieży postawę alternatywną dla konsumpcyjnego stylu życia i uzależnień. Stwarza okazję do wyszukiwania autorytetów i budowania świata wartości, pomaga w rozwijaniu zainteresowań, w szukaniu pożytecznej formy spędzania czasu wolnego.

Działalność wolontariuszy z naszego ośrodka objęła następujące zadania:

- rozdawanie ulotek dotyczących zbioru żywności dla potrzebujących,
- pełnienie funkcji pomocników opiekunów podczas ferii zimowych organizowanych przy Parafii,
- zbiórka żywności,
- segregacja produktów spożywczych
- przygotowanie paczek żywnościowych,
- przygotowanie paczek z okazji Mikołajek,
- organizowanie spotkań wychowanków z małoletnimi sprawiającymi problemy wychowawcze, prewencja,
- współpraca ze środowiskiem lokalnym podczas przygotowania wystroju kościoła

z okazji Świąt (Boże Narodzenie, Wielkanoc),

- udział w przygotowaniach i prowadzeniu stoiska podczas Festynów Parafialnych

Doboru kandydatów na wolontariuszy dokonuje się na trzy sposoby:

- nauczyciele, rodzice, profesjonalści, dokonują wyboru nastolatków ze względu na ich umiejętności przywódcze, odpowiedni poziom dojrzałości i odpowiedzialności oraz chęci współpracy z dorosłymi. Atutem takich wyborów jest fakt, iż na wolontariuszy pozyskiwane są osoby mające predyspozycje do skutecznych działań zadaniowych, mogą jednak oni nie uzyskać akceptacji w grupie rówieśniczej gdyż będą traktowani
- każdy kto pragnie pomagać winien być włączony do programu i przygotowany do niesienia pomocy, w tym przypadku istnieje ryzyko, że na działania wolontarystyczne zdecydują się między innymi osoby realizujące własne ukryte cele np. chęć podporządkowania sobie innych, narzucenie im własnych poglądów wartości. Atutem jest to, że posiadają wysoką motywację do działania.
- trzeci sposób to identyfikowanie naturalnej sieci wsparcia w środowisku rówieśniczym (czyli rówieśników obdarzonych zaufaniem młodzieży), w drugim etapie tego procesu podkreśla się konieczność selekcji, dorosły koordynator dokonuje wyboru tylko tych osób które prezentują naturalną postawę pomagania innym. Atutem jest możliwość pozyskania nastolatków obdarzonych zaufaniem rówieśników, ograniczeniem jest zaś to, że uniemożliwia włączenie do programu osób które nie uzyskały tzw. „mandatu rówieśniczego”.

Dobór wolontariuszy z naszego ośrodka polegał na zaangażowaniu osób wyrażających chęć niesienia pomocy w różnej formie. Były to osoby o silnej pozycji w grupie których aktywność skierowana została na pracę na rzecz innych, przełamane zostały bariery, skrepowanie, jak i osoby wycofane, celem zaangażowania których było podwyższenie poziomu zaniżonej samooceny, przekonanie o możliwości i umiejętności niesienia pomocy, postawienie w roli osoby która na podstawie swoich doświadczeń motywowała do poprawy funkcjonowania nieletnich przebywających w środowisku rodzinnym.

Wychowankowie ośrodków wychowawczych obarczeni się ogromnym doświadczeniem sytuacji w których ich postawa nie jest zgodna z obowiązującymi zasadami. Dotyczy to kwestii edukacji, dokonywania czynów zabronionych oraz

funkcjonowania w środowisku rodzinnym.

Weryfikacja dokumentacji wychowanków w większości sprowadza się do jednego wniosku - błędy wychowawcze w środowisku rodzinnym. Wynikają one z różnych przyczyn między innymi : alkoholizm rodziców, opiekunów, niepełnosprawność, niewydolność wychowawcza, dysfunkcyjność rodziny (rozwód rodziców), wadliwa organizacja środowiska rodzinnego brak zasad i konsekwencji za ich nieprzestrzeganie.

W związku z posiadaniem bagażu złych doświadczeń pragnęłam ukazać wychowankom, iż mogą stać się organizatorami różnych przedsięwzięć których rezultatem jest praca na rzecz drugiego człowieka czy społeczności lokalnej .

Wyjście z ośrodka, obcowanie z potrzebującymi czy organizacjami charytatywnymi, stawia wychowanka w zupełnie innej sytuacji niż pobyt w placówce. Odczuwa on większą swobodę, obdarzony jest zaufaniem dotyczącym sumiennego wykonania zadania, przejawia inicjatywę w działaniu na rzecz innych. Cele stawiane przed wychowankami nie wykraczały poza ich możliwości, sprzyjały osiągnięciu poczucia satysfakcji. Możliwość opuszczenia ośrodka sama w sobie była atrakcją, jednak korzyści wynikające z pracy dla drugiego człowieka, przynoszą więcej profitów terapeutycznych. Wychowanek nawiązuje współpracę z organizacjami czy osobami, widzi ich zaangażowanie i stara się działać tak jak one, czerpie przykład. Do dobrze prowadzonej resocjalizacji niezbędny jest dobry odbiór wychowanków przez środowisko lokalne. Ich pozytywne nastawienie i aktywność powoduje tworzenie prawidłowych relacji . Dzięki niej nieletni są lepiej postrzegani przez środowisko lokalne, tym bardziej, że na ogół nie cieszą się dobrą sławą i sympatią lokalnej społeczności. Są chwaleni i często wzbudzają podziw.

Ośrodek nasz podejmując wiele inicjatyw otwiera się na otoczenie społeczne, przygotowując wychowanków do prawidłowego funkcjonowania.

Jestem przekonana że konieczne jest propagowanie postaw altruistycznych wśród młodzieży we współczesnym nastawionym na konsumpcjonizm świecie.

Bibliografia:

Pytka L. *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*. Wydawnictwo APS Warszawa 2000

K. Pospiszył, *Resocjalizacja. Teoretyczne podstawy oraz przykłady programów oddziaływań*, Warszawa 1998,

J. Grabias, *Wolontariat – praca społeczna alternatywą dla kary pozbawienia wolności*, [w:] F. Kozaczuk (red), *Optimalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i w niektórych krajach europejskich*, Rzeszów 2006,

Agnieszka Ciesiołkiewicz, *Wolontariat szansą dla młodzieży*, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, - 2002, nr 5

Zbigniew Gaś, *Wolontariat w profilaktyce*, *Remedium* – 2002, nr 6

<http://www.wolontariat.org.pl/>

<http://www.niedziela.pl/artukul/100241/nd/Wolontariat---dar-serca>

<http://kn.edu.pl/pdf/zajecka.pdf>